

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlıbakımı Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Yaşlılara Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi**

Determination of Attitudes of Vocational School of Health Services Elderly Care Department Students towards Elderly

Rana CAN^a, Meryem Türkan IŞIK^b, Rabiye ERENOĞLU^c, Hatice TAMBAĞ^d, Gülay HALIDI^e

Giriş ve Amaç: Yaşlı kişilerin genel nüfus içindeki oranının artışı ve diğer toplum kesimlerine göre daha fazla sağlık hizmeti tüketme ihtiyacı duyması, hem tıbbın hem de sağlık profesyonellerinin onlara yönelik ilgisinin artmasına neden olmuş ve dolayısıyla geriatri-gerontolojinin tıptaki ağırlığı artmıştır. Bu bağlamda sağlık alanına özgü görece daha yeni bir kavram olan “yaşlı ayrımcılığı” gündeme gelmektedir. Bu çalışmanın çıkış noktası da yaşlı bireye sağlık bakım hizmeti veren yaşlı bakımı öğrencilerinin 65 yaş ve üzeri bireylere karşı tutumlarını belirlemektir.

Yöntem ve Gereçler: Araştırmanın örneklemini A Üniversitesi, B Üniversite ve C Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakımı bölümlerinde derslere devam eden ve araştırmaya katılmayı kabul eden 122 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama formunun ilk bölümünde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 12 soru yer almış, ikinci bölümünde ise UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği (UCLA-GA) kullanılmıştır. Çalışmanın verilerinin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların % 76,20’si erkek, % 57,40’ı ikinci sınıf öğrencisidir. Yaşlılığı katılımcıların %38,46’sı bireyin fiziksel ve ruhsal olarak gerilemesi şeklinde tanımlamıştır. Yaşlı ayrımcılığını “yaşlıyı önemsememek, dışlamak ve önyargılı olmaktır” şeklinde tanımlayanların oranı %22,68’dir. Araştırmaya katılan öğrencilerin UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği maddelerinden en fazla katılım gösterdikleri üç ifade sırası ile; (1) “Yaşlı insanların geçmişten edindikleri deneyimleri dinlemek ilginçtir”, “Yaşlılarının bakımını sağlamak toplumun sorumluluğudur.” ve “Yaşlı insanların çoğunluğu onlarla birlikte olunmasından memnun olurlar.” şeklindedir.

Tartışma ve Sonuç: Katılımcıların büyük çoğunluğu geriatri ile ilgili aldıkları eğitimin yeterli olduğunu belirtmekte ve ölçekten aldıkları puan orta düzeyde olup yaşlı ayrımcılığına yönelik olumlu tutum orta düzeydedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı ayrımcılığı, UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği, Sağlık hizmeti.

--

Introduction: With the rise of the elderly population and their health needs, the interest of medicine and

*II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi (MULTICONGRESS ADANA) sözlü bildiri olarak sunulmuştur; 4-5 Mayıs 2018 Adana/Türkiye.

**Metinde geçen A, B ve C üniversiteleri sırasıyla: Mersin Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi ve Mustafa Kemal Üniversitesi’dir. Araştırma 2016-2017 akademik yılında yapılmıştır.

^aDr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı, Antalya, ✉ rcan0131@gmail.com, ranacan@akdeniz.edu.tr

^bDr. Öğr. Üyesi, Mersin Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi,

^cDr. Öğr. Üyesi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi,

^dDoç. Dr. Öğr. Üyesi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi,

^eBlm.Uzm.Öğr. Görevlisi, Çukurova Üniversitesi Abdi Sütçü Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu,

health professionals in elderly health has increased. In connection with this, the term elderly discrimination has been a topic of discussion in recent years. This study is designed to measure Vocational School of Health Services Elderly Care Department Students' attitudes towards individuals 65 years of age and older.

Methods: *The study sample is composed of 122 registered students who agreed to participate in the study at A University, B University and C University Vocational School of Health Services Elderly Care Departments. The data collection form is composed of 12 questions measuring social demographic characteristics of participants and UCLA Geriatric Attitude Scale. Numbers, percentages and standard deviation are used while evaluating data.*

Results: *Majority of the participants, 76.2% were male, while 57.4% were 2nd year students. Aging was defined as an individual's physical and mental decline by 38.46%. Elderly discrimination was defined as not prioritising, ostracising, and being biased against elderly by 22.68%. The three most selected statements in order in the UCLA Geriatric Attitude Scale were; "It is interesting listening to old people's accounts of their past experiences.", "It is society's responsibility to provide care for the elderly." and "Most old people are pleasant to be with."*

Discussion and Conclusion: *Most study participants have indicated that their education on geriatrics has been adequate. In addition, study participants' score are moderate; therefore, their attitude towards elderly discrimination is moderate.*

Keywords: *Elderly discrimination, UCLA Geriatric Attitude Scale, Health services*

GİRİŞ

Yaşlılık, birçok farklı boyutu içeren karmaşık bir süreçtir. Yaşlılık yaşamın kaçınılmaz bir dönemi olup genetik yapı ve çevresel faktörlerden etkilenen fiziksel, psiko-sosyal değişimlere yola açan bir süreçtir. Ulusal ölçekte bakıldığında yaşlı nüfus (65 ve daha yukarı yaş) 2010 yılında 5 milyon 327 bin 204 iken 2018 yılında 7 milyon 186 bin 204 olmuştur (1). TÜİK'e göre yaşlı nüfus oranı 2018 yılında %8,7 iken 2023 yılında bu oranın %10,2'ye, 2060 yılında %22,6'ya ve 2080 yılında %25,6'ya yükseleceği tahmin edilmiştir (1).

Yaşlı kişilerin genel nüfus içindeki oranının artışı ve yaşlılık nedeniyle sistemlerde meydana gelen değişikliklere ek olarak varolan kronik hastalıklar ve bunlarla başetme sürecinde diğer toplum kesimlerine göre daha fazla sağlık hizmeti tüketme ihtiyacı duyması, hem kurumsal olarak tıbbın hem de bireysel olarak sağlık profesyonellerinin onlara yönelik ilgisinin artmasına yol açmıştır. Bu da geriatri-gerontolojinin tıptaki ağırlığının son on yıllarda giderek artmasına neden olmuştur.

Genel nüfus içindeki yaşlı nüfus; değişen dünya koşulları ve değerleri içinde ekonomik yaşam, aile yaşamı ve sosyal yaşam alanlarında sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunlar sağlık sektöründe de varlığını göstermektedir. Sağlık bakım hizmetlerinden faydalanma, sağlık harcamalarının karşılanması, sosyal güvenlik kurumlarının yaklaşımları, yeterli hizmet ve hizmete ulaşma alanlarında sorun yaşanmasına neden olabilmektedir (2, 3, 4). Tedavi ve bakım sürecinde sağlık profesyonellerinin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık tutumlarından dolayı yaşlıların kimi semptomları yaşlılık sürecine bağlanmakta ve dikkate alınmamakta, daha az bilgilendirilmekte, daha az koruyucu bakım hizmetlerini alabilmektedir (3,4).

Alana özgü görece daha yeni bir kavram olan "yaşlı ayrımcılığı" 1969'dan itibaren literatürde yer almaya başlamıştır. Literatürde yaşlı ayrımcılığı Palmore tarafından "ileri yaştaki bireylere yönelik ön yargıyı, tutum ve davranışlar aracılığı ile ifade eden bir terim" olarak kullanıldığı belirtilmektedir (2,5,6,7).

Duru-Aşiret ve ark çalışmasında yaşam süresinin uzaması, kronik hastalıkların yönetimi, sağlık hizmetlerine ulaşılabilirliğin artması, aynı zamanda kitle iletişim araçlarının kullanımının yaygınlaşması, sağlıklı yaşlanmaya ve sağlık hizmetlerinden faydalanmayı arttırmaya yönelik eğitim seviyesinin artması ile birlikte sağlık hizmetlerinin yaşlılar tarafından kullanım oranı arttığı belirtilmiştir (3). Sağlık personeli kronik hastalıkların yönetim sürecinde yaşlı bireylerle daha sık karşılaşmakta, klinik ortamda daha uzun süre yaşlıya bakım vermektedir. Sağlık hizmeti sunumu sırasında sağlık profesyonellerinin çok fazla sayıda yaşlı hastaya bakım vermeleri, sağlık profesyoneli sayı yetersizliği ve yaşlı hasta sayısının fazla olması yaşlılara yönelik tutumun daha olumsuz olmasına yol açabilmektedir. Uzun süre yaşlı bireylere fazla mesai ve işgücü ile bakım vermek yaşlıya yönelik tutumu olumsuz etkileyebilmektedir (2,8). Arun ve Pamuk çalışma sürelerinin fazla olmasının yaşlıya bakım veren kurumlarda yaşlı ayrımcılığını olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir (9). Strugala ve arkadaşları işyükü ve tükenmişliğin yaşlıya yönelik olumsuz tutumda etkili olduğunu belirtmiştir (10).

Yaşlıya yönelik tutum sergilemede aile yapısındaki değişimler, ekonomik koşullar, eğitim düzeyi, kuşaklar arası farklar sayılabilir. Yaşlıya ve yaşlılığa yönelik bir takım inanışların ve önyargıların yaşlıya yönelik olumsuz tutum sergilemede etkili olduğunu vurgulayan Dinçer ve arkadaşları (2016), özellikle çekirdek aile yapısının yaşlıyı toplumdan dışlamada önemli etken olduğunu vurgulamıştır (11).

Bu çalışmanın çıkış noktası ve amacı sağlık hizmetinin yaşlı bakımı kademesinde görev alacak sağlık profesyoneli adayı yaşlı bakımı bölümü öğrencilerinin 65 yaş ve üzeri bireylere karşı ayrımcılık tutumlarını belirlemektir.

ARAŞTIRMANIN ŞEKLİ

Araştırma tanımlayıcı türdedir.

ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini A Üniversitesi, B Üniversite ve C Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yaşlı Bakımı bölümlerinde 2016-2017 akademik yılında kayıtlı olan 160 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçimine gidilmeyip bilgilendirme sonrası gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul eden ve derslere devam eden 122 öğrenci çalışma kapsamına alınmıştır.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik, araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan 12 soru yer almaktadır. Kişisel bilgi formu bireylerin sosyo-demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, eğitim durumu vb), aldıkları geriatri eğitimi ve yaşlıya yönelik yaklaşımlarını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmuştur (12, 13, 14,15).

İkinci bölümde ise UCLA (University of California at Los Angeles Geriatrics Attitude) Geriatrik Tutum Ölçeği (UCLA-GA) kullanılmıştır. Reuben ve arkadaşları tarafından 1998 yılında geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 2011 yılında Şahin ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (12). Ölçek, beşli likert tipte "Kesinlikle katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" seçeneklerinden oluşmakta olup, pozitif ve negatif tutum cümleleri içermektedir (12). Pozitif tutum cümlelerine "kesinlikle katılıyorum" seçeneğinden "kesinlikle katılmıyorum" seçeneğine doğru 5'den 1'e azalan şekilde puanlama yapılmaktadır(12). Negatif tutum cümlelerine "kesinlikle katılıyorum" seçeneğinden "kesinlikle katılmıyorum" seçeneğine doğru 1'den 5'e artan şekilde puanlama yapılmaktadır(12). Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 70 olup puanın artması tutumun pozitif olduğu anlamını taşımaktadır (12). Ölçeğin alt boyutları ve alt boyutların madde dağılımı: sosyal değer 12,13; tıbbi bakım 3,6,8,11; merhamet 1,7,9,14 ve kaynak dağılımı 2,4,5,10 şeklindedir (12).

Verilerin değerlendirilmesi SPSS 22 programı ile yapılmış ve %95 güven düzeyi ile çalışılmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri arasında yaş, cinsiyet, sınıf, yaşlı bir akraba ile aynı evde yaşama durumu gibi değişkenler yer almaktadır. Veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. $p < 0.05$ düzeyi istatistiksel olarak önemli kabul edilmiştir.

ARAŞTIRMANIN ETİK BOYUTU

Araştırmanın yapılacağı kurumlardan resmi izinler alınmıştır. Araştırmanın etik kurul izni A Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurul'undan 24/11/2016 tarih ve 78017789/050.01.04/276727 sayılı karar ile alınmıştır.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma sonuçları verilerin toplandığı üç üniversitenin katılımcıları ile sınırlıdır.

BULGULAR

Katılımcıların yaş ortalaması $19,9 \pm 1,7$ olup %68,9'u 18-20 yaş aralığındadır. Katılımcıların %38,50'si C, %36,10'u A Üniversitesi, %25,40'ı B Üniversitesi'nde okumaktadır. Katılımcıların %76,20'si okulda aldığı yaşlı bakımı eğitiminin yeterli olduğunu belirtmiştir.

Yaşlı bir akrabası ile aynı evde yaşayanların oranı %41,00 olup bunların %23,40'ı 6 yıl ve üzerinde süre yaşlı bir akrabası ile beraber yaşadığını belirtmiştir. Katılımcılardan yaşlı bir akrabası ile yaşamayı isteyenlerin oranı %69,70'dir (Tablo 1).

Tablo 1: Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve yaşlı ile yaşama durumu dağılımı

Bireysel özellikler	Sayı (n=122)	%
Cinsiyet		
Kadın	93	76,2
Erkek	29	23,8
Yaş ($\bar{X} = 19,9 \pm 1,7$)		
18-20	84	68,9
21 ve üstü	38	31,1
Okumakta olduğu sınıf		
Birinci sınıf	52	42,6
İkinci sınıf	70	57,4
Mezun olduğu lise		
Sağlık meslek Lisesi	40	32,8
Anadolu Lisesi	44	36,1
Anadolu Meslek Lisesi	29	23,8
Düz Lise	9	7,4
Aile tipi		
Çekirdek	92	75,4
Geniş	26	21,3
Parçalanmış	4	3,3
Derslerinde aldığı yaşlı bakımı eğitiminin yeterli bulma durumu		

Yeterli	93	76,2
Yetersiz	29	23,8
Yaşlı bir akraba ile aynı evde yaşama durumu		
Yaşayan	50	41,0
Yaşamayan	72	59,0
Yaşlı bir akraba ile aynı evde yaşama süresi (n=47)		
0-6 ay	20	42,5
7 ay-1 yıl	9	19,2
2-5 yıl	7	14,9
6 yıl ve üzeri	11	23,4
Ailedeki yaşlı birey ile birlikte yaşamayı isteme durumu		
İsteyen	85	69,7
İstemeyen	37	30,3

Katılımcılardan yaşlılığı bir cümle ile açıklamaları istenmiştir. Bu soruya 117 katılımcı cevap vermiş olup en çok yapılan beş tanım (1) “*Bireyin fiziksel ve ruhsal olarak gerilemesi*”, (2) “*Bazı ihtiyaçları karşılayamama*”, (3) “*Yaşın ilerlemesi*”, (4) “*Doğal bir süreç*”, (5) “*Hayatın son dönemi*” şeklindedir.

Katılımcılardan ayrıca yaşlı ayrımcılığını bir cümle ile tanımlamaları istenmiştir. Bu soruya 97 kişi cevap vermiştir. Yaşlı ayrımcılığını; katılımcıların % 18,00’i *Yaşlıyı önemsememek, dışlamak ve ona karşı önyargılı* olmaktadır; % 15,60’ı *Yaşlıyı toplumdan soyutlamak, ayrı tutmaktır*; % 12,30’u *Yaşlıya sunulan özel hizmet*; %10,70’i *Bir yaşlıya iyi diğerine kötü davranmaktır* olarak tanımlamıştır .

Ölçekte yer alan ifadelerden katılımcıların %79,5’i “*Yaşlı insanların geçmişten edindikleri deneyimleri dinlemek ilginçtir*”, %77,8’i “*Yaşlılarının bakımını sağlamak toplumun sorumluluğudur*”, ve %76,2’si “*Yaşlı insanların çoğunluğu onlarla birlikte olunmasından memnun olurlar*” ifadesine katıldıklarını belirtmiştir. Ölçekte yer alan ifadelerden katılımcıların en çok kararsız kaldıkları üç ifade ise (1) “*Hükümet ve Sosyal Güvenlik Kurumu, kaynaklarını yaşlı hizmetlerinden daha çok çocuk sağlığı hizmetlerine ayırmalıdır*”,(2) “*Yaşlı insanlar, kendi sağlık hizmetlerine ödeme yapma konusunda sisteme adil bir şekilde katkıda bulunmazlar*”, (3) “*Kronik hastalığı olan yaşlı hastaların tedavileri ümit verici değildir*” şeklindedir. Ölçekte yer alan 14 ifadeden katılımcıların en çok “katılmıyorum” şeklinde yanıt verdikleri üç ifade ise (1)“*İnsanlar yaşlandıkça kafaları daha çok karışır ve hayatlarını daha zor düzenlerler*”, (2) “*Genel olarak, yaşlılar modern topluma ayak uydurmakta oldukça yavaştır.*” ve (3)“*Yaşlı hastalardan tıbbi öykü almak çoğunlukla büyük bir sıkıntıdır*”şeklinde sıralanmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2: Katılımcıların UCLA Geriatrik Tutum Ölçeği maddelerine verdikleri cevapların dağılımı

İfade	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsız		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum		Ort	SS
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
(1)Yaşlı insanların çoğunluğu onlarla birlikte olunmasından memnun olurlar.	15	12,3	5	4,1	9	7,4	45	36,9	48	39,3	3,87	1,31
(2) Hükümet ve Sosyal Güvenlik Kurumu, kaynaklarını yaşlı hizmetlerinden daha çok çocuk sağlığı hizmetlerine ayırmalıdır.	2	1,6	10	8,2	37	30,3	53	43,4	20	16,4	3,65	0,90

(3) Seçme şansım olsaydı, yaşlı hastalardansa daha genç hastalara bakmayı tercih ederdim	3	2,5	18	14,8	33	27,0	39	32,0	29	23,8	3,60	1,08
(4) Yaşlılarının bakımını sağlamak toplumun sorumluluğudur.	16	13,1	4	3,3	7	5,7	38	31,1	57	46,7	3,95	1,36
(5) Yaşlılara sunulan tıbbi hizmetler için çok fazla personel ve maddi kaynak kullanılmaktadır	14	11,5	26	21,3	27	22,1	39	32,0	16	13,1	3,14	1,22
(6) İnsanlar yaşlandıkça kafaları daha çok karışır ve hayatlarını daha zor düzenlerler.	41	33,6	48	39,3	11	9,0	14	11,5	8	6,6	2,18	1,20
(7) Yaşlı hastalar, genç hastalara kıyasla kendilerine verdiğimiz tıbbi hizmetleri daha çok takdir etme eğilimi göstermektedirler.	8	6,6	10	8,2	25	20,5	39	32,0	40	32,8	3,76	1,18
(8) Yaşlı hastalardan tıbbi öykü almak çoğunlukla büyük bir sıkıntıdır	13	10,7	44	36,1	29	23,8	27	22,1	9	7,4	2,80	1,12
(9) Genç hastalarımı kıyaslandığında yaşlı hastalarımı karşı daha çok özen ve anlayış gösteririm.	18	14,8	16	13,1	10	8,2	40	32,8	38	31,1	3,52	1,42
(10) Genel olarak yaşlı insanların topluma fazla katkısı yoktur.	6	4,9	15	12,3	13	10,7	51	41,8	37	30,3	3,80	1,14
(11) Kronik hastalığı olan yaşlı hastaların tedavileri ümit verici değildir.	4	3,3	25	20,5	34	27,9	38	31,1	21	17,2	3,39	1,09
(12) Yaşlı insanlar, kendi sağlık hizmetlerine ödeme yapma konusunda sisteme adil bir şekilde katkıda bulunmazlar	3	2,5	13	10,7	36	29,5	51	41,8	19	15,6	3,57	0,961
(13) Genel olarak yaşlılar modern topluma ayak uydurmakta oldukça yavaştır.	16	13,1	61	50,0	20	16,4	15	12,3	10	8,2	2,52	1,12
(14) Yaşlı insanların geçmişten edindikleri deneyimleri dinlemek ilginçtir.	8	6,6	10	8,2	7	5,7	41	33,6	56	45,9	4,04	1,20

Ölçekten alınan toplam puan ortalaması $47,79 \pm 5,56$; ölçek alt boyutlarının puan ortalaması sosyal değer $6,09 \pm 1,61$, tıbbi bakım $11,95 \pm 2,68$, merhamet $15,19 \pm 3,80$ ve kaynak dağılımı $14,54 \pm 2,35$ bulunmuştur. Demografik değişkenlerin çoğu ile ölçek toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Sadece ailedeki yaşlı birey ile birlikte yaşamayı isteme durumu ölçek alt boyut puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Ailedeki yaşlı bireyle yaşamayı isteyenlerin puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Ölçekten alınan toplam puan ortalaması ölçekten alınabilecek maksimum puan olan 70'e yaklaştığından katılımcıların tam olmasada orta düzeyin az üzerinde yaşlıya yönelik olumlu tutuma sahip olduklarını göstermektedir (Tablo 3).

Tablo 3: Bireysel Özelliklere Göre UCLA Toplam ve Alt Ölçekler Puan Ortalaması

Bireysel özellikler	UCLA Alt Ölçekler				
	Sosyal değer $\bar{X} \pm SS$	Tıbbi bakım $\bar{X} \pm SS$	Merhamet $\bar{X} \pm SS$	Kaynak dağılımı $\bar{X} \pm SS$	UCLA Toplam $\bar{X} \pm SS$
Cinsiyet					
Kız	6,16±1,61	12,04±2,56	15,36±3,83	14,70±2,45	48,27±5,49
Erkek	5,89±1,65	11,68±3,06	14,65±3,71	14,00±1,92	46,24±5,61
	Z=-0,805 p= 0,421	Z=-0,515 p= 0,606	Z= -1,033 p= 0,301	Z= -1,524 p= 0,539	Z= -1,630 p= 0,103
Yaş ($\bar{X} = 19,9 \pm 1,7$)					
18-20	6,21±1,58	11,96±2,79	15,25±4,02	14,45±2,27	47,88±5,61

21 ve üstü	5,84±1,68	11,94±2,44	15,07±3,30	14,73±2,54	47,60±5,54
	Z=-0,777 p= 0,437	Z=-0,164 p= 0,869	Z= -0,786 p= 0,432	Z=- 0,550 p= 0,582	Z= -0,526 p= 0,599
Okumakta olduğu sınıf					
Birinci sınıf	6,01±1,52	12,03±2,39	15,15±3,55	14,21±2,23	47,42±4,99
İkinci sınıf	6,15±1,69	11,90±2,89	15,22±4,00	14,78±2,42	48,07±5,98
	Z= -0,638 p= 0,524	Z= -0,091 p= 0,927	Z=-0,411 p= 0,681	Z=-0,980 p= 0,327	Z=- 0,809 p= 0,418
Mezun olduğu lise					
Sağlık meslek Lisesi	6,12±1,45	12,05±2,77	15,37±3,67	14,70±2,07	48,25±4,99
Anadolu Lisesi	6,02±1,54	11,43±2,72	15,68±3,22	14,79±2,65	47,93±5,67
Anadolu Meslek Lisesi	6,37±1,91	12,48±2,59	14,17±4,72	13,86±2,11	46,89±5,74
Düz Lise	5,44±1,66	12,44±2,24	15,33±3,67	14,77±2,63	48,00±7,41
	X ² = 0,775 p= 0,679	X ² = 2,084 p= 0,353	X ² = 1,185 p= 0,553	X ² = 2,728 p= 0,256	X ² =1,149 p= 0,563
Aile tipi					
Çekirdek	5,85±1,56	11,69±2,77	15,44±3,79	14,52±2,41	47,52±5,83
Geniş	6,65±1,41	12,46±2,17	14,11±3,80	14,57±2,19	47,80±4,07
Parçalanmış	8,00±2,30	14,75±1,50	16,50±3,31	14,75±2,62	54,00±5,03
	X ² = 6,705 p= 0,053	X ² = 6,820 p= 0,055	X ² = 3,702 p= 0,157	X ² = 0,226 p= 0,893	X ² =4,424 p= 0,109
Derslerinde aldığı yaşlı bakımı eğitimini yeterli bulma durumu					
Yeterli	6,02±1,68	12,13±2,42	15,31±3,64	14,56±2,36	48,04±5,58
Yetersiz	6,34±1,39	11,37±3,37	15,82±4,31	14,44±2,36	47,00±5,54
	Z= -1,122 p= 0,262	Z= -0,982 p= 0,326	Z= -0,314 p= 0,753	Z= -0,462 p= 0,644	Z= -0,958 p= 0,338
Yaşlı bir akraba ile aynı evde yaşama durumu					
Yaşayan	6,36±1,63	11,96±2,75	15,36±4,14	14,76±1,97	48,44±5,59
Yaşamayan	5,91±1,59	11,95±2,65	15,08±3,57	14,38±2,58	47,34±5,54
	Z= -0,982 p= 0,326	Z= -0,081 p= 0,935	Z= -0,842 p= 0,400	Z= -0,967 p= 0,333	Z= -1,208 p= 0,227
Yaşlı bir akraba ile aynı evde yaşama süresi (n=47)					
0-6 ay	5,90±1,48	12,00±2,63	14,65±3,78	14,70±2,17	47,25±5,38
7 ay-1 yıl	6,44±1,94	12,33±2,64	16,55±4,55	15,22±1,92	50,55±4,69
2-5 yıl	6,36±1,50	11,28±3,77	17,42±2,50	14,57±1,71	49,85±3,28
6 yıl ve üzeri	5,44±1,66	11,81±2,44	16,36±3,38	15,18±1,53	49,72±6,49
	X ² = 0,987 p= 0,804	X ² = 0,190 p= 0,979	X ² = 5,428 p= 0,143	X ² = 0,455 p= 0,929	X ² =3,851 p= 0,278
Ailedeki yaşlı birey ile birlikte yaşamayı isteme durumu					
İsteyen	6,22±1,70	12,09±2,84	15,25±3,86	14,88±2,33	48,45±5,39
İstemeyen	5,81±1,37	11,64±2,26	15,05±3,70	13,75±2,24	46,27±5,74
	Z= -0,820 p= 0,412	Z= -0,839 p= 0,401	Z=- 0,470 p= 0,638	Z= -2,812 p= 0,005	Z= -1,724 p= 0,085

Z= Mann Whitney U testi, X2 = Kruskal Wallis testi

TARTIŞMA

Çalışmamızda katılımcıların yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutumlarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Çalışmamızda katılımcıların verdikleri cevaplara göre puan ortalaması en yüksek üç ifade sırası ile; “*Yaşlı insanların geçmişten edindikleri deneyimleri dinlemek ilginçtir.*”, “*Yaşlılarının bakımını sağlamak toplumun sorumluluğudur.*” ve “*Yaşlı insanların çoğunluğu onlarla birlikte olunmasından memnun olurlar.*”dır. Yaşlılar deneyimleri, konuları ve sahip oldukları bilgi birikimi ile toplumumuzda değer görmektedir. Yaşlıların toplumun en küçük birimi olan aile içindeki paylaşımlarının fazla olması onların manevi açıdan kendini iyi hissetmesine katkı sağlamaktadır. Bu geleneksel olarak varlığını sürdüren bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal ölçekte kabul gören büyüklere saygı duyulmasına yönelik değer katılımcılar tarafından da kabul görmektedir.

Yaşlı bakımı bölümünde okuyan öğrencilerin yarısından fazlası seçme şansları olsaydı yaşlılara hizmet vermek yerine genç hastalara hizmet vermek istediklerini (%55,8) ve katılımcıların dörtte birinden fazlası (%27,0) bu konuda kararsız olduklarını belirtmiştir. Oysa yaşlı bakımı bölümünde okuyan öğrencilerin yaşlı bakımı ve yaşlıya yönelik pozitif ayrımcılığı kuvvetle benimsemeleri beklenmemektedir. Katılımcıların yaklaşık yarısı (%52,1) yaşlılara sunulan tıbbi hizmetlerde çok fazla personel istihdam edildiğini ve onlara ayrılan maddi kaynakların fazla olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Ülkenin sağlık kaynaklarının çoğunu yaşlı hizmetleri yerine çocuk hastalara kaydırılmasını düşündüklerini (%59,8) belirtenlerin oranı da yarıdan fazladır. Bu da katılımcıların temel eğitimlerini yaşlılara bakım vermek üzere almalarına rağmen yaşlılara yönelik yaş bağlamında negatif ayrımcı tutum sergilediklerini göstermektedir. İkinci sınıf öğrencilerinin ölçeğin alt boyutu olan tıbbi bakım konusunda birinci sınıf öğrencilerden daha olumsuz tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Katılımcılardan ikinci sınıf öğrencilerinin UCLA Geriatrik tutum ölçeğinin puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç ikinci sınıf öğrencilerinin yaşlıya yönelik daha olumlu tutuma sahip olduklarını göstermektedir. Geriatri merkezinde çalışanların yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelendiği çalışmada katılımcıların yaşlıya ve yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum sergilediği saptanmıştır (16). Bu sonuç çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Çalışmamızla benzer şekilde aynı çalışmada yaş, meslek yaşı ve kurumda çalışma süresi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (16). Ünal ve arkadaşlarının çalışmasında yaşlılar ve yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları olumlu bulunmuştur. (16). Kaker ve arkadaşlarının çalışmasında erkeklerin kadınlara göre yaşlılara daha ön yargılı oldukları ve yaşlıları daha çok “şikayet eden kişiler” olarak algıladıkları saptanmıştır (17).

Katılımcıların yarıya yakını (%46,80) yaşlı hastadan tıbbi öykü almanın güç olmadığını belirtirken üçte birine yakını (%29,50) bu görüşe katılmadıklarını diğerleri ise kararsız kaldıklarını (%23,80) belirtmiştir. Bu oranın iki yıllık eğitim boyunca yaşlı bakımı konusunda eğitim alan öğrenciler için düşük olacağı düşünülmektedir. Yaşlı bakımı bölümü öğrencilerinin birinci sınıftan itibaren uygulamalı derslerinin olduğu gözönüne alındığında bunu pekiştirerek geliştirmiş olmaları beklenmektedir. Yapılan bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin olumsuz tutum puanlarının yaşlı bakımı ile ilgili bilgi düzeyinin artmasıyla azaldığını tespit etmiştir (18).

Çalışmamızda genç hastalara kıyasla yaşlı hastalara daha çok özen gösterenlerin oranı yarıdan fazla iken (%63,90) üçte birine yakını (%27,90) bu görüşe katılmadıklarını belirtmiştir. Yaşlı hastalara pozitif ayrımcılık tutumu sergileme bağlamında bu durumun kabul edilebilir, olduğunu söylemek mümkündür. Yaşlı hastaların verilen hizmeti daha çok takdir ettiklerini belirten katılımcı oranı yarıdan fazla (64,80) iken bu konuda kararsız olanların oranı beşte birdir (%20,50). Katılımcıların, sağlık hizmeti planlamasında maddi kaynaklar bağlamında gençlere daha çok pay ayrılmasını söylerken olanaklar çerçevesinde yaşlılara daha çok özen gösterilmesi gerektiğini benimsedikleri görülmektedir. Kaynak dağılımı konusunda yaşlı bir akrabasıyla yaşamayı isteyenler ve istemeyenler arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0,05$). Ailesindeki yaşlı bireyle yaşamayı isteyenlerin kaynakların dağılımı konusunda daha olumlu tutuma sahip oldukları görülmektedir. Aile içinde böyle bir deneyimi yaşamak yaşlıya bakış açısını ve tutumu etkilemekte, daha olumlu bir tutuma sahip olmaya katkı

sağlamaktadır. Çalışmamızda yaşlı bir akarabsıyla aynı evde yaşayan katılımcıların yaşlılara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır.

Kronik hastalığı olan yaşlıların tedavilerinin ümit verici olmadığını düşünen katılımcıların oranı %50,00'dir. Bu konuda kararsız olanların oranı üçte bire yakındır (%27,90). Yaşlıların kendi sağlık hizmetleri konusunda maddi açıdan adil katkı sağladıklarını düşünen katılımcı oranı çok az (%13,20) dır. Katılımcıların üçte birine yakın bir oranı ise bu konuda kararsızdır (%29,50). Bu sonuç doğrultusunda katılımcıların, yaşlı bakım hizmetinin zorluğunu kabul eder bir tutum sergilemekte ve sunulan sağlık hizmeti karşılığında ödenmekte olan ücretin düşük olduğunu kabul etmekte olduğu söylenebilir.

Toplumsal değerler bakımından yaşlının önemszenmesi sevgi ve saygı duyulması kabul görmüş bir yaklaşımdır. Çalışmamızda yaşlı bir yakını ile yaşayan katılımcılar ile yaşlı bir yakınıyla ileride yaşamayı isteyen katılımcıların sosyal değerler bağlamında yaşlılara yönelik daha olumlu bir tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Aile içinde yaşlı ile yaşama, yaşlı ile kişisel paylaşımlarlar, yakın çevrenin yaşlıya tutumu kişinin yaşlıya/yaşlılığa olan tutumunu etkilemektedir. Çalışmamızda böyle bir deneyimi yaşamayan ya da yaşamayı istemenin tutumu olumlu etkilediği görülmektedir. Eczacılık fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan benzer çalışmada yaşlılarda beraber olmaktan mutlu olacaklarını belirtenlerin ortalaması 4,16 olup bu değer yüksektir (19). Bu ortalamala öğrencilerin çoğunun yaşlılarla beraber olmaktan mutluluk duyacaklarını göstermektedir. Bu değer çalışmamız sonucuna yakın olup daha yüksektir. Bu çalışmada en yüksek ortalamaya sahip üç ifade "Yaşlı insanların çoğunluğu onlarla birlikte olunmasından memnun olurlar.", "Hükümet ve Sosyal Güvenlik Kurumu, kaynaklarını yaşlı hizmetlerinden daha çok çocuk sağlığı hizmetlerine ayırmalıdır." ve "Yaşlı insanların geçmişten edindikleri deneyimleri dinlemek ilginçtir." (19). Bu son ifade bizim çalışmamızda da ilk üç sırada yer almaktadır. Aynı çalışmada katılımcıların yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. (19). Sosyal hizmetler bölümünde okuyan öğrenciler üzerinde yapılan çalışmada katılımcılar en çok yaşlı insanların diğerleri kadar sevgi ve güvene ihtiyaç duydukları görüşünü benimsemiş olup kadın öğrencilerin yaşlılara yönelik daha olumlu tutum segilediği görülmüştür (20). Sosyal gerontoloji ile fizyoterapi öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlendiği çalışmada üzerinde yapılan çalışmada sosyal gerontolji öğrencilerinin yaşlılara daha az ön yargılı oldukları saptanmıştır (17). Yaşlıların yaşlılığa ve ayrımcılığa bakış açısını belirlemeye yönelik Yıldız ve arkadaşlarının çalışmasında yaşlıların ekonomiye yük getirebileceğini belirtmiştir (21). Yaşın ilerlemesi ile birlikte gelir düzeyi azalmakta, bakım ihtiyacı artmakta, aratan bakım maliyetleri yaşlıların tedavi ve bakım sürecinde kimi sorunların yaşanmasına hizmetin ulaşılabilirliğinin ve kalitesinin azalmasına yol açabilmektedir (22). Bu durum sağlık hizmeti veren kurumların yaşlıya ve yaşlılığa bakış açısı/tutumunu ile ilgilidir. Çalışmamızda veri toplama formunda yer alan benzer ifadeler öğrencilerin en çok kararsız oldukları ifadelerdir. Bu da öğrencilerin yaşlılar yönelik kimi olumsuz tutum ifadelerinde görüş olarak kararsız olduklarını belirtmektedir.

Yaşlı kişilerin topluma fazla katkısı olmadığını düşünenlerin oranı yarıdan fazladır (%72,10). Bu sonuca paralel olarak yaşlı bakımını toplumun sorumluluğunda gören katılımcı oranı %76,8 olarak bulunmuştur. Dolayısıyla katılımcıların çoğunun yaşlı bakımını toplumsal bir sorun olarak değerlendirdiğini söylemek mümkündür. Ancak genel olarak yaşlıların modern topluma ayak uydurduklarını düşünen katılımcı oranı yarıdan fazladır (%63,10). Katılımcıların çoğu (%69,90) yaşlıların hayatlarını düzenleme konusunda sıkıntı yaşamadıklarını belirtirken çok azı (%9,00) bu konuda kararsız olduklarını ifade etmiştir. Yaşlanmayla gelen hareket kısıtlılıkları ve kronik hastalıkların günlük yaşam aktivitelerinde kısıtlılıkların gerçekleşmesi katılımcılarda bu düşenceyi uyandırması doğaldır. Hemşireler üzerinde aynı ölçek kullanılarak yapılan çalışmada yaşlı bireylerin günlük aktivitelerinde bağımsız hareket edebilmeleri konusunda motive edilmesi gerektiğini belirtenlerin oranı %90'ın üzerindedir (3).

Katılımcıların çoğu yaşlıların onlarla vakit geçirilmesinden memnun olduklarını (%76,2) belirtmiştir. Bu da katılımcıların yaşlıların toplumdaki ve aileden soyutlanmadan kendi ortamlarında yaşamlarını sürdürmelerine

olumlu katkı sağlayacağını düşündüklerini göstermektedir. Yaşlıların deneyimlerini paylaşımlarını dinlemenin ilginç bir deneyim olarak değerlendirenlerin tamamı yakın olmasında sevindiricisidir (%79,50). Berger (2017) çalışmasında gençlerin yaşlılara yönelik olumsuz tutum sergiledikleri, yaşlılara karşı öngargılı olduklarını ve onlarla iletişimde sınırlı olduklarını saptamıştır (23).

Ölçek ifadelerine bakıldığında tıp etiği ile ilgili/bağlantılı ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Bu ifadeler: “*Hükümet ve Sosyal Güvenlik Kurumu, kaynaklarını yaşlı hizmetlerinden daha çok çocuk sağlığı hizmetlerine ayırmalıdır.*”, “*Seçme şansım olsaydı, yaşlı hastalardansa daha genç hastalara bakmayı tercih ederdim*” “*Yaşlılara sunulan tıbbi hizmetler için çok fazla personel ve maddi kaynak kullanılmaktadır*”, “*Yaşlı hastalardan tıbbi öykü almak çoğunlukla büyük bir sıkıntıdır*”, “*Genç hastalarımın kıyaslandığında yaşlı hastalarımın karşı daha çok özen ve anlayış gösteririm.*” ve “*Yaşlı insanlar, kendi sağlık hizmetlerine ödeme yapma konusunda sisteme adil bir şekilde katkıda bulunmazlar*”. Geriatri etiği bağlamında ayrı ayrı tartışılması söz konusu olan bu başlıkların bakım veren sağlık profesyonellerinin tutumlarını belirlemede yol gösterici olması söz konusudur. Özellikle son yıllarda yaşlı nüfusun artması, aktif yaşlanma yaklaşımının benimsenmesi, tıp ve teknolojiadaki gelişmeler yaşlıların daha uzun süre sağlık hizmetlerinden faydalanmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda sağlık bilimlerinde yaşlı-yaşlı hastaya bakım sürecinde kimi etik sorunlar gündeme gelmekte ve tıp etiği çerçevesinde tartışılmaktadır. Yaşlı hastaların tanı tedavi ve bakımı sırasında ortaya çıkan sorunlu durumlar arasında; aydınlatılmış onam alınması, yeterlilik, hastanın tercihleri, hastanın önceden tıbbi vasiyet bırakması yer almaktadır (24). Şahinoğlu ve Arda geriatrik yaş grubunda hasta özerkliğinin önemli olduğunu vurgulamıştır (21). Çalışmamızda yaşlı hastadan öykü almanın bir sıkıntı olmadığını ifade eden katılımcı oranı yarıya yakındır. Bu da katılımcıların hasta iletişim kurmada sıkıntı yaşamadıklarını ve hastaya yarar sağlama bağlamında öykü alabildiklerini göstermektedir. Bir diğer sorun adalet ilkesi bağlamında gündeme gelmektedir. Karar verme sürecinde sadece yaşa dayalı yapılan ayrımcılığın ne kadar doğru olduğu ayrı bir tartışma konusudur. Aynı zamanda adalet ilkesi bağlamında herkese itiyacı olan hizmetin eşit şekilde dağıtılması da önemlidir. Çalışmamızda katılımcıların dörtte üçü yaşlı hastalar yerine devletin sağlık hizmeti olanaklarını daha genç bireylere ve çocuklara aktarması görüşünü savunmaktadır. Şahinoğlu ve Arda sağlık hizmetlerinde kaynak dağılımında hangi kaynakların kime ne için aktarılacağını tartışma konusu olduğunu belirtmiştir (25). Çalışmamızda katılımcıların yarıya yakını yaşlılara ayrılan bakım hizmetlerinin daha fazla olduğunu belirtmektedir. Yaşlı nüfusun giderek arttığı toplumlarda böyle bir yaklaşımın olması olağandır. Çalışmamızda katılımcıların yaşlı bakımına yönelik eğitim almalarına rağmen seçme şansları olsa gençlere bakım vermeyi tercih edenlerin oranı yarıya yakın, yaşlılara bakım sırasında daha özenli olduğunu söyleyenlerin oranı da yarıdan fazladır. Yaşlılara ilgili kararlarda özenli olmanın yanında yeterliliğinin, katılımının değerlendirilmesi, tedavi bakım sürecinin hastayı çok fazla travmatize etmeden planlanması önemlidir (26).

Tıp öğrencileri üzerinde yapılan uluslararası ölçekte yapılan iki çalışmada çalışmada öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır (27, 28). Bir diğer ulusal ölçekteki tıp fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada sınıf yükseldikçe yaşlılara yönelik tutumun olumsuz yönde olduğu saptanmıştır (13). Bu sonucun aksine sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlendiği çalışmada ise katılımcıların genel olarak yaşlılara yönelik pozitif tutuma sahip olduğu; yaş arttıkça yaşlıya yönelik tutumun daha olumlu olduğu, sınıf arttıkça tutumun daha olumlu olduğu bulunmuştur (29). Benzer şekilde Özer ve Terkeş'in çalışmasında da sınıf arttıkça yaşlıya yönelik tutumun daha olumlu olduğu saptanmıştır (14). Söderhamn ve ark (2001) İsveç'te hemşireler ve hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmasında yaş küçük olanların yaşlılara yönelik daha negatif tutum sergilediğini göstermektedir (30). Polonya'da yapılan çalışmada hemşirelik öğrencilerinin yarısından fazlasının yaşlılara yönelik olumsuz tutuma sahip oldukları, yaşlılara yönelik tutumda sosyo kültürel özelliklerinin etkili olduğu saptanmıştır (17). Çalışmamızda yaş arttıkça yaşlıya yönelik tutumun olumsuz etkilendiği, sınıf arttıkça tutumun olumlu etkilendiği bulunmuştur. Alınan mesleki eğitimin yaşlıya yönelik olumlu tutum geliştirmede katkısı olduğunu söylemek mümkündür.

Hemşirelerin yaşlıya yönelik tutumlarının belirlendiği çalışmada hemşirelerin yaşlıya ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları, demografik değişkenlerle toplam puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (3). Bu sonuçta genel olarak çalışmamız sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Aile sağlığı merkezinde görev yapan sağlık personeli üzerinde yapılan çalışmada katılımcıların genel olarak yaşlıya yönelik olumlu tutuma sahip olduğu saptanmıştır (31).

Farklı sağlık alanlarında eğitim gören öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının belirlendiği çalışmada öğrencilerin yaşlılara yönelik tutumlarının olumsuz olduğu ve mezuniyet sonrası yaşlılarla çalışmak istemeyenlerin yaşlılara yönelik daha olumsuz tutuma sahip olduğu saptanmıştır (6). Ünsar ve arkadaşlarının çalışmasında hemşire adaylarının yaşlıya yönelik olumlu algılarının olmasına ve yaklaşık dörtte üçünün eğitimleri sırasında yaşlı bireye bakım vermelerine rağmen yarısından fazlası mezuniyet sonrası yaşlı bireye bakım vermek istemediğini belirtmiştir (32). Yılmaz ve Özkan'ın çalışmasında katılımcıların %65,9'unun üniversiteyi bitirdikten sonra ebeveynleri ile birlikte yaşamak istediğini, dörtte üçü ise mezun olduktan sonra yaşlıların bulunduğu bölümde çalışmak istediğini belirtmiştir (33). Ceylan ve Öksüz (2016) sosyal hizmet lisans öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir (34). Öğrenciler üzerinde yapılan çalışmada katılımcıların genel olarak yaşlıya yönelik olumlu tutuma sahip oldukları; kadın öğrencilerin yaşlılara yönelik daha olumlu tutum sergiledikleri, ileride ailesi ile yaşamak isteyenlerin tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır (7). Bu çalışma sonucu çalışmamızla benzerlik göstermekte olup; çalışmamızda geniş ve parçalanmış aileye sahip katılımcıların çekirdek aileye sahip olanlara göre yaşlılara yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu saptanmıştır.

Yaş aralığı 18-25 bireylerin yaşlılığa ilişkin tutumlarının belirlendiği çalışmada katılımcıların pozitif yaş ayrımcılığını benimsedikleri, yaşlanmaya olumsuz baktıkları, eğitim seviyesi ve gelir arttıkça olumlu tutuma sahip olduğu ve gelecekte ailesiyle yaşamak isteyenlerin daha olumlu tutuma sahip olduğu bulunmuştur (35).

Söderhamn özellikle, yaşlılara yönelik tutumda eğitimin, kültürün, yaşın ve cinsiyetin etkili olduğunu belirtmiştir (30). Söderhamn, aynı zamanda çalışmasında Hamrin ile Haight ve arkadaşlarının bakım verenlerin eğitim durumlarının yaşlılara yönelik pozitif ya da negatif tutum belirlemede majör faktör olarak gördüklerini belirtmiştir (2,30). Sağlık personelinin yaşlı bireylere yönelik olumsuz ön yargı, değer, inanç ve tutumlarını değiştirmede yaşlılık ve yaşlanma sürecine ilişkin bilgilerin yoğun şekilde verilmesi önemlidir (2).

SONUÇ

Katılımcıların çoğu yaşlılığı bireyin fiziksel ve ruhsal olarak gerilemesi şeklinde; yaşlı ayrımcılığını ise katılımcıların %18,00'i yaşlıyı önemsememek, dışlamak ve ona karşı önyargılı olmak olarak tanımlamıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu geriatri ile ilgili aldıkları eğitimin yeterli olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların ölçekten aldıkları puan orta düzeyde olup yaşlı ayrımcılığına yönelik tutumları orta düzeydedir. Sağlık bilimlerinde hizmet verecek profesyonellerin eğitim sürecinde yaşlılıkla ilgili bağlantılı konulara daha çok yer verilmesi önemlidir. Öğrencilerine yaşlı ayrımcılığına ve yaşlıya bakım verme sırasında karşılaşılabilecek etik sorunlarla ilgili olarak daha yoğun eğitim verilmesi önemlidir. Bakım sırasında kurumlarda işyükü planlamasının yapılması bakımın kalitesi ve olumlu tutum sergileme bağlamında önem kazanmaktadır.

Yaşlı bakımı konusunda iki yıllık mesleki eğitim alan bu çalışma katılımcılarının yaşlılara yönelik daha olumlu tutuma sahip olmalarında eğitimleri sırasında yaşlılara yönelik tutumlarını olumluya çevirme, mesleği isteyerek yapma konusunda cesaretlendirme, alanla ilgili bilimsel çalışmalara katılımı artırma önemlidir. Çalışma alanı hem sağlıklı, hemde hasta yaşlıları içeren bu bölümün öğrencilerinin kendilerinde yaşlılığa ilişkin tutumlarını ortaya koymalarını sağlamak, eğitimleri sırasında tutum değişiklikleri yaratmak ve olumlu tutumları desteklemek bağlamında önemlidir. Yaşlı bakımı bölümü öğrencileri üzerinde yapılan çok sınırlı benzer çalışmaların artırılması farkındalık yaratma bağlamında da önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

1. TUİK. Erişim: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1027. Erişim tarihi: 23.09.2019.
2. Özdemir Ö, Bilgili N. Sağlık hizmetlerinde yaşlı ayrımcılığı. *Gülhane Tıp Dergisi*. 2014;56:128-131.
3. Duru Aşiret G, Türten Kaymaz T, Canbolat Ö, Kapucu S. Hemşirelerin yaşlıya ilişkin tutumları. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 2015;17(1):10-20.
4. Kılıç NP. Sağlık hizmetlerinde bireysel yaşlı ayrımcılığı. *E-Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*. 2017;25(3):53-77. Erişim: ekurgu.anadolu.edu.tr/onceki-sayi.../66-saglik-hizmetlerinde-bireysel-yasli-ayrimciligi.
5. Palmore EB. Ageism comes of age. *The Gerontologist*. 2003;43(3):418-420. Erişim: <https://academic.oup.com/gerontologist/article/43/3/418/901195>.
6. Köse G, Ayhan H, Taştan S, İyigün E, Sevgi Hatipoğlu S, Han Aç C. Sağlık alanında farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Derg.* 2015;57:145-151.
7. Güven DŞ, Ucakan Muz G, Efe Ertürk N. Üniversite öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı değişkenlerle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2012;15(2): 99-105.
8. Doherty M, Mitchell EA, O'neill S. Attitudes of healthcare workers towards older people in a rural population: a survey using the Kogan Scale. *Nursing Research and Practice*. 2011:1-7.
9. Arun Ö, Pamuk D. Kurumsal bakım sektöründe ageism: yaşlı bakım personelinin yaşlanma ve yaşlılığa ilişkin ayrımcı tutumlarının nedenleri ve müdahale önerileri. *Mediterranean Journal of Humanities*. 2014; 4(2):19-33.
10. Strugała M, Talarska D, Wysocki J. Attitudes towards the elderly among nursing students in Poland – initial findings. *Journal of Gerontology & Geriatric Research*. 2016;5(1):1-8.
11. Dinçer Y, Usta E, Bulduk S. Üniversite öğrencileri gözüyle yaşlılık nasıl algılanıyor? Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi. 2016;9:26-38.
12. Şahin S, Mandıracıoğlu A, Tekin N, Şenuzun F, Akçiçek F. attitudes toward the elderly among the health care providers: reliability and validity of Turkish version of the UCLA Geriatrics Attitudes (UCLA-GA) Scale. *Archives of Gerontology and Geriatrics*. 2012; 55: 205-209
13. Elbi H, Altan S, Rahman S, Cengiz Özyurt B, Şahin S, Çam FS. Tıp fakültesi öğrencilerinin yaşlılara karşı tutumları. *Turkish Journal of Geriatrics*. 2015;18(4):299-304.
14. Canlı Özer Z, Terkeş N. Evaluation of nursing students' attitudes towards ageism in Turkey. *Social and Behavioral Sciences*. 2014;116: 2512-2515.
15. Vefikuluçay Yılmaz D. Üniversite öğrencilerinde yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Geriatrics*. 2011;14(3): 259-268.
16. Ünal D, Soyuer F, Elmalı F. Geriatri merkezi çalışanlarında yaşlı tutumunun değerlendirilmesi. *Kafkas J Med Sci* 2012; 2(3):115-120.
17. Kaker DJ, Ovsenik M, Zupančič J. Attitudes of social gerontology and physiotherapy students towards the elderly. *Organizacija*. 2016;49:55-69.
18. Rokaia MF, Alzahraa AAO. Knowledge about elderly care and its relation to ageism attitude among undergraduate nursing students. *American Journal of Nursing Research*. 2019; 7(1):73-78.
19. Mandıracıoğlu A, Lüleli NE. Attitudes towards the elderly among Turkish pharmacy students. *Turkish Journal of Geriatrics*, 2015;18 (4):305-309.
20. Serpen AS, Pürütçüoğlu E. Social work students attitudes toward elderly people: samle of Ankara University. *The Eurasia Proceedings of Educational & Social Sciences*. 2017;7:175-182.

21. Duru Aşiret G, Turten Kaymaz T, Öztürk Çopur E, Akyar İ. Ageism attitude towards elderly: young perspective. *International Journal of Caring Sciences*. 2017;10 (2):819-827.
22. Buz S. Yaşlı bireylere yönelik yaş ayrımcılığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 2015;14(53):268-278. Erişim: dergipark.gov.tr/download/article-file/70604.
23. Berger R. Aging in America: Ageism and general attitudes toward growing old and the elderly. *Open Journal of Social Sciences* 2017;5:183-198.
24. Aydın E. Yaşlı Hastalara Yaklaşımın Etik Boyutu. Gökçe-Kutsal Y (Ed). *Geriatri. Hacettepe Üni. Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları Ankara* 2002:44-48.
25. Şahinoğlu Pelin S, Arda B. Etik açıdan yaşlılık ve hekim-hasta ilişkileri. *Geriatri*. 1998; 1 (1):39-42.
26. Schütz RM. Sağlıkta ve Hastalıkta yaşlı İnsan? Etik Sorunlar mı?. Arın Namal (Ed). *Tıbbın Gündelik Yaşamında Etik. Nobel Tıp Kitabevleri. İstanbul*. 2001:305-322.
27. Fitzgerald JT, Wray LA, Halter JB, Williams BC, Supiano MA. Medical students' knowledge, attitudes, and experience to an interest in geriatric medicine. *The Gerontologist*. 2003;43(6):849-855.
28. Kishimoto M, Nagoshi M, Williams S, Masaki KH, Blanchette PL. Knowledge and attitudes about geriatrics of medical students, internal medicine residents, and geriatric medicine fellows. *J Am Geriatr Soc*. 2005;53:99-102.
29. Soyuer F, Ünal D, Güleser N, Elmalı F. Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişkenlerle ilişkisi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2010;3(2):20-25.
30. Söderhamn O, Lindencrona C, Gustavsson SM. Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden. *Nurse Education Today*. 2001;21:225-229.
31. Kıssal A, Okan F. Tokat ilinde aile sağlığı merkezi sağlık çalışanlarının yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Türk Aile Hek Derg*. 2018;22(4):202-212.
32. Ünsar S, Erol Ö, Kurt S, Türüng F, Dinlegör Sekmen I, Sak C, Türksen S. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*. 2012; 1(12-13):61-67.
33. Yılmaz E, Özkan S. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*. 2010;3(2):35-53.
34. Ceylan H, Öksüz M. Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2015;8(39):459-466.
35. Yıldız R, Ömeroğlu G, Terim N. Yaşlı penceresinden yaşlı ayrımcılığı: bursa ve yalova örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2017;3(2):313-329.